

УДК 811.112.2'37

Овсієнко Л. О.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

У статті розглядається комунікативно-прагматична організація німецькомовного Інтернет-дискурсу, подано різні комунікативні ситуації та виділено коментарі, які несуть небезпеку під час спілкування, наведено приклади молодіжного сленгу.
Ключові слова: Інтернет-дискурс, комунікант, комунікація, соціальна мережа, медійні засоби.

Овсієнко Л. А. Коммуникативно-прагматическая организация немецкоязычного Интернет-дискурса. – Статья.
В статье рассматривается коммуникативно-прагматическая организация немецкоязычного Интернет-дискурса, представлены различные коммуникативные ситуации и выделены комментарии, которые несут опасность при общении, приведены примеры молодежного сленга.
Ключевые слова: Интернет-дискурс, коммуникант, коммуникация, социальная сеть, медийные средства.

Ovsienko L. O. Communicative-pragmatic organization of the German Internet discourse. – Article.
This article deals with the communicative-pragmatic organization of the German Internet discourse. It analyses various communicative situations, emphasizes commentaries that can cause failures in communication and suggests the examples of teen slang.
Key words: Internet discourse, communicant, communication, social network, media means.

Інтернет – невід’ємний складник міжособистісної інтеракції кожного з нас, який постає важливим засобом міжособистісного впливу, надає користувачам соціальних мереж широкі можливості в спілкуванні.

Сучасний стан мовознавства характеризується зацікавленістю науковців комунікацією та дискурсивною поведінкою її учасників. Важомим підґрунтям для вивчення саме комунікативно-прагматичної організації німецькомовного Інтернет-дискурсу стали праці, спрямовані на всебічне вивчення мовленнєвих явищ і соціального контексту (Н. Арутюнова, Н. Гладуш, О. Кубрякова, В. Левицкий, Г. Почепцов, С. Ульман) і теорії міжособистісної взаємодії (В. Андреева, Грайс). Особливе місце на сучасному етапі розвитку лінгвістики посідає проблема дослідження Інтернет-комунікації в лінгвокультурологічному та когнітивно-прагматичному аспектах (Л. Компанцева), гендерні дослідження спілкування в Інтернеті (О. Горошко) й вивчення різних аспектів лексики, яка представлена у віртуальному спілкуванні (Н. Гудзь).

Метою наукової роботи є виявлення комунікативно-прагматичної організації німецькомовного Інтернет-дискурсу й опис особливостей Інтернет-лексики в сучасному німецькомовному комунікативному просторі. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: описати Інтернет-комунікацію як основний засіб впливу на користувачів соціальних мереж; визначити специфіку Інтернет-спілкування на матеріалі текстів різних чатів з’ясувати особливості вербалізації лексем в Інтернет-спілкуванні; навести приклади комп’ютерного сленгу як основного засобу впливу в процесі міжособистісної інтеракції.

Дискурс є одним із ключових понять сучасного мовознавства та лінгвістики тексту. Нинішні уявлення про цей феномен віддзеркалюють увесь хід

лінгвістичної науки. Одним із його різновидів є *Інтернет-дискурс*, який характеризується семантичною і прагматичною зв’язністю, наділений комунікативною ініціативою адресанта і здатністю адресата реагувати на висловлення, котрі скеровують і врегульовують здійснюваний ними добір адекватної для конкретної ситуації комунікативної стратегії й тактики [12]. Із розвитком засобів масової комунікації, зі збільшенням ролі науки в суспільстві і зростанням різного роду контактів між людьми збільшується й роль Інтернет-комунікації, яка пов’язана з неймовірним темпом повсякденного життя комунікантів і здійснює певний вплив на їх характер [4, с. 47]. Розвиток інформаційних технологій у ХХІ ст. дав могутній поштовх до формування інфосфери, головною ознакою якої є доступність інформації в будь-який час, у будь-якому місці земної кулі [2]. Постійно на сучасному етапі розвитку лінгвістики з’являються нові способи комунікації, що різняться від традиційно встановлених норм, результатом чого є перетворення мережі Інтернет із величезного сховища даних на потужний засіб спілкування, що нівелює часові, просторові, гендерні, соціальні й інші обмеження і стає невід’ємною частиною еволюції цивілізації, проникаючи в усі сфери нашого життя [3].

Інтернет-дискурс характеризується низкою тільки йому притаманних ознак. Під *структурною організацією* цього типу дискурсу ми розуміємо добре організовану та представлену ієрархічну систему даних, навігація між частинами якої забезпечується шляхом переходу від нижчих до вищих одиниць і навпаки. Основними вимогами до організації побудови інформації в рамках Інтернет-дискурсу є чіткість розподілу текстового поля на певні сегменти й забезпечення внутрішніх зв’язків між ними [1, с. 10]. Побудова Інтернет-дискурсу визначається **гіпертекстом**, що

є різновидом текстового документа, окремі частини якого зв'язуються за допомогою гіперпосилань. Гіперпосилання й тексти повідомлень як структурні елементи гіпертексту набувають мовного представлення у вигляді електронного документа [2]. **Гіперпосилання** в контексті Інтернет-дискурсу є переліком або списком низки ключових слів чи словосполучень; ключові слова (словосполучення) можуть бути підкреслені або виділені різним кольором задля того, щоб полегшити весь процес пошуку. Основною функцією гіперпосилання є забезпечення можливості навігації по електронному тексту [7, с. 8].

Інтернет – це «можливий (альтернативний) світ» [10, с. 95]. Одним із таких альтернативних світів є світ Інтернету. Активна розробка в лінгвістиці проблем комунікації, опосередкованої електронним інформаційно-технологічним каналом, і відсутність єдиної термінології для згаданих досліджень викликають необхідність уточнення змісту й розмежування таких понять, як «віртуальний дискурс», «комп'ютерний дискурс», «електронний дискурс», «мережевий дискурс» та «Інтернет-дискурс».

У наші дні простежується роль комп'ютерної комунікації, що постійно зростає, і трансформування Інтернет-простору в новітнє середовище, яке створює надможливості в міжособистісному й міжкультурному спілкуванні, а також відкриває при цьому деякі додаткові виміри в процесі інтеракції. Повідомлення, яке потрапляє до соціальних мереж, тобто на екран комп'ютера, змінює свою форму та може бути представлене в мультимедійному форматі, поєднуючи в одне ціле текст, графіку, аудіо- й відеозаписи [5, с. 132–133]. Міжособистісне Інтернет-спілкування здатне різнитися ступенем інтерактивності. Універсальними прагматичними характеристиками Інтернет-комунікації є контакт, стратегія емпатії та самовираження комунікантів. Дослідники виділяють основні риси Інтернет-спілкування [6; 11], що сприяють реалізації цих прагматичних аспектів у контексті, а саме:

- анонімність, характерною рисою якої є розкутість і безвідповідальність поведінки в процесі здійснення міжособистісної інтеракції;

- скорочення інформації, яка передається за допомогою невербального каналу спілкування (різного роду скорочення та абревіатури);

- розділові знаки постійно допомагають у вираженні експресивно-емоційного стану мовця;

- добровільність контактів, що дає змогу перервати їх у будь-який момент [11];

- прагнення до виразності, що призводить до нетипової, комунікативної поведінки: користувач позиціонує себе інакше, ніж у реальному житті, «програє» не реалізовані в діяльності поза мережею ролі, сценарії й, не знаючи співрозмовника, створює його образ, відмінний від реального;

- більша, ніж у реальному світі, залежність від співрозмовника в спілкуванні;

- порушення єдності простору та часу.

Для аналізу нами відібрано з німецькомовних сайтів 200 одиниць висловлень, які містять такого роду небезпеку:

1) Електронне досьє (втрата приватної сфери): *Computer werden ausspioniert, Privatsphären ausgehöhlt. Der illegale Handel mit Daten aller Art blüht. Der gläserne Bürger ist Realität. Es scheint ihn kaum zu kümmern* [22]. *Privat war gestern. Wie Medien und Internet unsere Werte zerstören* [23].

2) Переслідування: *“Du Opfer!”* [20]. *Die neuen Leiden der Stalking-Opfer* [25]. *“Ich träume noch jede Nacht von dir, auch von Sex. Wenn ich glücklich sein will, denke ich an dich, you are my drug”* [26]. Жертви зазнають утиску за допомогою великої кількості SMS-повідомлень і по телефону.

3) Інтернет-злочини: *Jubel für Wikileaks. Aber die Lieferanten sind doch ebenso kriminell und ebenso anonym* (13); *Betrüger, die in den Geschäften anrufen und sich als Firmenzentralarbeiter ausgeben und damit ihre Betrugsmasche durchsetzen. “Guten Tag, hier ist...”* [15].

4) Пресування та погрози: *Üble Zustände, das Kaninchenjagd-Gate* [17]. *“Am dramatischsten ist es, wenn es um Selbstmordgedanken geht, wenn man sich selbst und sein weiteres Leben so sehr infrage stellt, dass man nicht mehr einen Blick in die Zukunft wagen kann. Also Suizidalität – ein wichtiges Thema. Auftauchen tut es auch im Rahmen von Essstörungen. Es gibt dann auch Jugendliche, die mit Amokdrohungen kommen – es gibt depressive Bilder, einfach Rückzug und sicherlich das Häufigste ist das Vermeiden der Bereiche, wo man mit anderen Kindern in Verbindung kommt, sprich Schule, Verweigerung, Schulvermeidung aus Angst, sich zu stellen”* [18]. *“Du nervst, geh sterben, du bist so hässlich!”* *“Ich hasse Spinnen”*. *“Wenn deine Mutter kommt, verprügeln wir dich”* [19]. *“Geh dich aufhängen”*. *“Schlampe”*, *“Ich fick dein Leben und mache dich fertig”* [20].

5) Дискримінація: *Diskriminierung-Diskussion um eine Facette reicher: “Rassismus gegen Weiße?”* [21].

6) Шпіонаж: *Der Spion im Kinderzimmer. “Online-Puppen” können gefährlich werden. Kennen Sie die Puppe “My Friend Cayla” (ca. 70 bis 80 Euro) oder den Roboter “i-Que” (ca. 70 Euro)? Sie gaukeln Kindern vor, fast wie echte Freunde zu sein. Sie sprechen mit eine reagieren und versüßen den Kids die Zeit* [16].

7) Спам: *Omg du hast Probleme. Ich spame nicht rum daher kritisiere ich den hier nicht rum. In dem threat ging es ja eigentlich um ihm daher hab ich auch was über ihn geschrieben aber solche Leute wie du verstehen das nicht. Und ich will hier nicht rumspammen also wenn du reden willst schreib igm[^]* [24].

8) Віруси: *Ende September berichteten wir Ihnen von dem Yahoo-Hack, der rund 500 Millionen Konten betraf* [14] тощо.

Отримані результати подано в таблиці 1.

Таблиця 1
Частотність поширення небезпеки на німецькомовних сайтах

Вид небезпеки	Кількість одиниць	Частотність уживань
Електронне досьє	10	5%
Переслідування	16	8%
Інтернет-злочини	20	10%
Пресування та погрози	60	30%
Дискримінація	16	8%
Шпіонаж	14	7%
Спам	30	15%
Віруси	34	17%
Усього	200	100%

Серед виділених небезпек найчастотнішою є група пресувань і погроз – 30%, так як зараз досить часто учні та студенти стають жертвами своїх однолітків особливо в Інтернеті. Пресування й погрози виникають на основі непорозумінь або недосягнення консенсусу. Інша, не менш вагома, група небезпек – це віруси, які здатні потрапляти в комп'ютер і блокувати програми, – 17%. Третє місце посідає спам – 15%. Найрідше під час проведення вибірки ми зустрічали проблему електронного досьє – 5%.

Сучасна комунікація в мережі Інтернет – це електронні листи, різного роду форуми й чати, новітні ЗМІ, які перейшли в соціальну мережу задля того, аби доносити найновіші новини до споживача інформації тощо. Комунікативними каналами, що забезпечують функціонування перелічених популярних видів електронної комунікації, є телебачення, мобільний телефон, комп'ютер, Інтернет [8, с. 5]. Правильне, обдумане та раціональне використання згаданих медійних засобів значно розширює можливості користувачів. З Інтернетом ми більше встигаємо, економимо наш час, не витрачаючи його на бібліотеки, швидко задовольняємо наші інформаційні, освітні, культурні потреби. Інтернет-дискурс відкриває безмежний простір для спілкування й самовираження. Але, на жаль, незважаючи на низку переваг, Інтернет усе частіше демонструє й низку суттєвих недоліків: фінансові шахраї, хакери, різного роду дезінформатори, комп'ютерні ігри тощо. Посилюються ці недоліки ще й тим, що активними учасниками електронних комунікацій сьогодні стали діти, юнацтво, а також люди похилого віку, яких можливості електронного спілкування просто засліплюють, і часто-густо, витрачаючи пильність, вони легко стають жертвами «електронних монстрів».

Дослідники виокремлюють такі причини звертання до Інтернету як до інструмента спілкування [6]:

1. Недостатнє насичення спілкуванням у реальних контактах. У подібних випадках користувачі швидко втрачають інтерес до Інтернет-спілкування, якщо виникають можливості для задоволення відповідних потреб у реальному житті.

2. Можливість реалізації якостей особистості, програвання ролей, переживання емоцій, які з тих чи інших причин неможливі в реальному житті. Подібна можливість зумовлена перерахованими вище особливостями спілкування за допомогою мережі: анонімністю, нежорсткою нормативністю, своєрідністю процесу сприйняття людини людиною. Бажанням переживання тих чи інших емоцій пояснюється, ймовірно, і прагнення до емоційного наповнення тексту.

3. До можливості взаємодії «людина-комп'ютер» додається можливість комунікації «людина-комп'ютер-людина» [6].

Основною спільною рисою цих сленгів є безпосередній стосунок до новітніх комп'ютерних технологій. Але головна відмінність полягає в експресивності саме Internet-сленгу. Крім того, комп'ютерний сленг характеризується більшою кількістю англіцизмів [9]. В Internet-сленгові запозичення зустрічаються переважно у вигляді окремих аббревіатур або окремих слів, які мають англійське походження, але вже досить глибоко укорінилися та зрозумілі в німецькій мові, наприклад:

– звертання: *Liebe User* [27];

– адреси: *IP-Adresse* (eine Adresse in Computernetzen auf dem Internetprotokoll) [27] означає «адресу в соціальній мережі в процесі обміну даними в Інтернеті», *MAC-Adresse* (Media-Access-Control-Adresse) [29] слугує для ідентифікації комп'ютера в мережі;

– сфера комп'ютерних технологій: *der Router*, *der Repeater*, *der PC*, *Start Menü* [27], *WIN XP* (Windows XP), *Google-suchliste* [28], *Desktop-PCs*; *Browser* означає «браузер, програмне забезпечення для комп'ютера», *Cyberspace* – «віртуальна система даних», *fan fiction* – «продовження телесеріалів на Internet-форумах», *Flash-Mob* – «Internet-вечірка, яка продовжується в реальності», *Netpoint* – «Internet»;

– програми: *IE* (Internet Explorer) [28], *Windowsfirewall* [29] означає «програми браузера», *IP Scanner* [29];

– команди: *CMD* [29] означає «інтерпретатор команд»;

– особи: *Noob* (ein Neuling, meist bei Online-Spielen) – початківець в онлайн іграх [30];

– запозичення з французької мови: *Attachment* – «дані, відіслані електронною поштою».

Продуктивними також були транскрипції і транслітерації з використанням аналогічної за

значенням вихідної одиниці англійської мови, що пов'язано з існуванням аналогічного до німецького поняття.

Отже, Інтернет-комунікація – це основний засіб впливу на користувачів соціальних мереж. Інтернет – це синтез ідей віртуальності, гіпертексту й медійних засобів. Інтернет-комунікація спонукає всіх мислити по-новому, постійно від-

криває перед нами нові горизонти універсальної інформаційної мережі та мережевого суспільства. Інтернет-дискурс є вагомим засобом впливу, революцією, пов'язаною з радикальними змінами інтелектуальних технологій, засобами виробництва, зберіганням, передачею і споживанням інформації. Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні різних типів дискурсів.

Література

1. Варламова Е.В. Особенности германского леворадикального Интернет-дискурса : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е.В. Варламова. – М., 2006. – 26 с.
  2. Гудзь Н.О. Жанрові формати екологічного Інтернет-дискурсу / Н.О. Гудзь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nniif.org.ua/File/15gnozhf.pdf>.
  3. Гудзь Н.О. Інтернет-дискурс як новий тип комунікації: структура, мовне оформлення, жанрові формати / Н.О. Гудзь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/16727/1/%D0%93%D1%83%D0%B4%D0%B7%D1%8C.pdf>.
  4. Давиденко Ю. Особливості функціонування сучасного Інтернет-дискурсу / Ю. Давиденко, В. Тютюнник // Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». – Кіровоград : Видавець Лисенко В.Ф., 2015. – Вип. 138. – С. 47–50.
  5. Данилюк С. Структура процесу спілкування в Інтернет-комунікації / С. Данилюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія» : зб. наук. праць. – Вінниця : Планер, 2010. – Вип. 12. – С. 132–136.
  6. Дмитрієва О.А. Особливості Інтернет-спілкування / О.А. Дмитрієва, О.О. Рибалко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://electric.org.ua/old/trizne/osoblyvosti-internet-spilkuvannya.html>.
  7. Корольова А.В. Стратегії і тактики комунікативної поведінки учасників спілкування в ситуаціях конфлікту / А.В. Корольова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/Studia_Linguistica_1/048_053.pdf.
  8. Кулик Є. Культура віртуального спілкування : [метод.-бібліогр. матеріали] / Є. Кулик, О. Бартош. – К. : Держ. б-ка України для юнацтва, 2010. – 65 с.
  9. Німецький молодіжний сленг і тенденції його розвитку (на прикладі сучасних німецьких джерел) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1104228/>.
  10. Степанов Ю.С. Альтернативний мир, Дискурс, Факт и принцип / Ю.С. Степанов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://abuss.narod.ru/Biblio/stepanov.htm>.
  11. Христюк Т.С. Прагматичні аспекти та лексичні особливості спілкування молоді в соціальних мережах / Т.С. Христюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/hristyuk-ts-pragmatichni-aspeki-ta-leksichni-osoblivosti-spilkuvannya-molodi-v-sotsialnih-merezhah/>.
  12. Цепордей О.В. Лексико-семантические средства выражения модальности в художественных произведениях прозы Э.М. Ремарка и их переводах на русский язык : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20 / О.В. Цепордей. – Краснодар, 2009. – 209 с.
- Список джерел ілюстративного матеріалу**
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/cybermobbing-laestern-leichtgemacht-1579650.html>.
  14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.spam-info.de/>.
  15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.spam-info.de/7038/fake-firmenzentrale-betruengen-per-telefon/>.
  16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.spam-info.de/7033/der-spion-im-kinderzimmer/>.
  17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.faz.net/aktuell/rhein-main/das-kaninchenjagd-gate-kommentar-zu-mobbing-affaere-14454706.html>.
  18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://de.wikipedia.org/wiki/Cyber-Mobbing>.
  19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/lebenundlernen/schule/cybermobbing-auf-facebook-schuelerin-erstattet-anzeige-a-853596.html>.
  20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/lebenundlernen/schule/zickenkrieg-im-web-geh-dich-aufhaengen-a-639284.html>.
  21. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vienna.at/diskriminierung-diskussion-um-eine-facette-reicher-rassismus-gegen-weisse/4600326>.
  22. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/digitale-welt-der-verlust-der-privatsphaere-1678533.html>.
  23. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://detektor.fm/kultur/privat-war-gestern-vom-verlust-der-privatsphaere-durch-das-internet>.
  24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forum.staemme.ch/index.php?threads/spam-diskussion.47/page-4>.
  25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zeit.de/gesellschaft/2014-01/stalking-opfer-beratung>.
  26. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.focus.de/digital/internet/cyber-stalking-digitaler-psychoterror_aid_200734.html.
  27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pc-technik.it/2011/04/28/alle-ip-adressen-mac-adressen-im-netzwerk-anzeigen/>.
  28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://qppidyc.computerhilfen.de/hilfen-5-376516-0.html>.
  29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.libe.net/Adressen-im-Netzwerk-anzeigen>.
  30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://de.wikipedia.org/wiki/Noob>.